

Mechanisms for Forming and Evaluating State Policy in the Field of Economic Security: From Principles to Decision-Making Models

UDC 351.82:338.27:005.21

DOI: <https://doi.org/10.15421/152532>**Honcharuk Vladyslav**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-9627-9530>, xrixos@gmail.com*Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine)***Abstract.**

Relevance. Ukraine's economic development in the direction of strengthening market processes is facing unprecedented challenges against the backdrop of military invasion and active geopolitical dynamics. The situation necessitates the development and implementation of an effective state policy in the field of economic security, which will protect national interests and promote sustainable social development even in crisis conditions.

The purpose is the identification of key principles and models for the formation and evaluation of state policy in the field of economic security.

Results. The article considers the key mechanisms for the formation and evaluation of the state policy of economic security. The basic components of such mechanisms are identified, including energy, financial, and investment security. The corresponding measures within the framework of budgetary, tax, and monetary policies are analyzed. The most common approaches to assessing efficiency are considered using a system of indicators that take into account the stability of the economy, the standard of living of the population, and the protection of the country's economic interests. International practice in ensuring economic stability is studied, which is based on active investment activity, effective macroeconomic policy, and measures to strengthen the national currency. Particular attention is paid to resource independence as the basis for energy security, stabilization of financial markets, and strengthening the banking system to reduce vulnerability to financial shocks.

Conclusions. The study proves that an effective concept of state policy in the field of economic security should include preventive protection through risk control and forecasting. It is substantiated that Ukraine needs further reforms to improve regulatory oversight, the development of financial technologies, strategic management of economic security based on the principles of publicity and anti-crisis management.

Keywords: economic security, digital innovations, threats, public administration, decision-making, regional policy, public regulation, public policy

Механізми формування та оцінювання державної політики у сфері економічної безпеки: від принципів до моделей прийняття рішень

Гончарук Владислав

Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна)

Анотація.

Актуальність. Економічний розвиток України у векторності укріплення ринкових процесів зустрічається з безпрецедентними викликами на тлі військового вторгнення і активної геополітичної динаміки. Ситуація зумовлює необхідність розроблення та реалізації ефективної державної політики у сфері економічної безпеки, що дозволить захистити національні інтереси та сприятиме стійкому суспільному розвитку навіть у кризових умовах.

Метою дослідження є виокремлення ключових принципів та моделей формування і оцінювання державної політики у сфері економічної безпеки.

Результати. У статті розглянуто ключові механізми формування та оцінювання державної політики економічної безпеки. Виокремлено базові компоненти таких механізмів, серед яких – енергетична, фінансова, інвестиційна безпека. Проаналізовано відповідні заходи у межах бюджетної, податкової, грошово-кредитної політики. Розглянуто найбільш поширені підходи до оцінки ефективності за допомогою системи показників, що враховують стійкість економіки, рівень життя населення та захист економічних інтересів країни. Вивчено міжнародну практику в сфері забезпечення економічної стабільності, що містить в основі активну інвестиційну діяльність, ефективну макроекономічну політику і заходи щодо зміцнення національної валюти. Особлива увага приділена ресурсній незалежності як основі енергетичної безпеки, стабілізації фінансових ринків і зміцненні банківської системи для зниження вразливості до фінансових шоків.

Висновки. У дослідженні доведено, що ефективна концепція державної політики у сфері економічної безпеки має включати превентивний захист за допомогою контролю та прогнозування ризиків. Обґрунтовано, що Україна потребує подальших реформ для вдосконалення регуляторного нагляду, розвитку фінансових технологій, стратегічного управління економічною безпекою на засадах публічності та антикризового менеджменту.

Ключові слова: економічна безпека, цифрові інновації, загрози, державне управління, прийняття рішень, регіональна політика, державне регулювання, державна політика

Вступ.

Актуальність. На тлі кризових викликів визначальним чинником у сфері економічної безпеки виступає ефективна державна політика та практичні механізми її втілення, що включають заходи для гарантії енергетичної, продовольчої та фінансової безпеки, ефективності макроекономічної діяльності, інвестиційно-інноваційного розвитку та демографічної стійкості. Показники у кожній з зазначених сфер у сукупності формують інтегральний індекс економічної безпеки, що слугує основою для ефективної оцінки ефективності державного управління економічною безпекою.

Не зважаючи на вплив невизначеності на тлі повномасштабної війни, в Україні відбувається трансформація традиційної парадигми державного управління у напрямку публічності. Інтенсивна інтеграція передових інформаційних та комунікаційних технологій продемонструвала практичну результативність, не зважаючи на дотичні виклики. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розроблення ефективних механізмів управління, спрямовані на регенерацію виробничого потенціалу, залучення міжнародного інвестиційного капіталу, розвиток зеленої енергетики, цифровізацію, інтеграцію у глобальні ланцюги доданої вартості. Розроблення ефективних механізмів державної політики не лише зміцнить економічну безпеку України, але й оптимізує її роль у новій глобальній економічній архітектурі.

Мета дослідження – виокремлення ключових принципів та моделей формування і оцінювання державної політики у сфері економічної безпеки.

Аналіз попередніх публікацій. Сучасні дослідження механізмів забезпечення економічної безпеки репрезентують зростаючу конвергенцію між традиційними управлінськими підходами та новими інструментами реагування на актуальні виклики, необхідність впровадження більш інклюзивних та сталих політик. Зокрема, О. Грибко (2022), С. Bown (2024), О. Desyatnyuk та ін. (2024) аналізували засади цифровізації державного управління у безпековій сфері, висвітлили концептуальні стратегії фінансової безпеки. В. Коваленко (2024), Х. Ху, Н. Zhang (2024) досліджують взаємозв'язок кібербезпеки та економічної безпеки, виділяючи виклики та ризики сучасності в цьому напрямі. І. Quintero Sepúlveda, А. Zúñiga Collazos (2023), Л. Акімова та ін. (2021) пропонують зміну парадигми, що зміцнює фінансову безпеку держави через розвиток FINTECH та іншого фінансового інструментарію.

Водночас, М. Коваленко, І. Дунаєв (2023), Т. Zubko та ін. (2021), А. Лиманюк (2024) переконують, що в умовах динаміки структури попиту, втрати кадрового ресурсу і ринків збуту, руйнування економічних зв'язків державна політика має бути спрямована на апгрейд промислового сектору. J. Heath (2019), V. Levchenko та ін. (2019) підкреслюють критичну важливість інвестицій у людський капітал та соціальну інфраструктуру, актуалізують необхідність залучення міжнародної підтримки.

Загалом, сучасний науковий дискурс в галузі дослідження демонструє тенденцію до цілісного розуміння економічної безпеки, підкреслюючи необхідність адаптивних та інноваційних підходів до формування механізмів державної політики в умовах геополітичної кризи. Водночас, принципи формування і оцінювання державного управління у досліджуваній сфері, а також моделі прийняття рішень залишаються малодослідженими.

Результати дослідження.

Забезпечення економічної безпеки позиціонується винятковою прерогативою держави. Серед основних її компонентів – фінансова, інвестиційна, продовольча, енергетична безпека, а також інноваційно-технологічна, соціальна, інформаційна, зовнішньоекономічна, управлінська та техніко-виробнича. Саме за такими векторами має формуватися ефективна державна політика із економічної безпеки (Якименко, 2013). Для її практичного втілення використовуються різні інструменти економічної політики: структурна та інвестиційна політика, бюджетно-податкова, валютна грошово-кредитна, а також антимонопольно-конкурентна політика.

У контексті соціальної компоненти економічної безпеки в кризових умовах державна політика має бути спрямована на зупинення зниження реальних доходів населення за допомогою моніторингу базових індикаторів соціальної безпеки (величина та структура доходів, розмір прожиткового мінімуму, рівень безробіття, диференціація доходів тощо), з подальшим прийняттям необхідних мір. Техніко-виробнича компонента являє собою спроможність національного господарського комплексу оперативно компенсувати негативні наслідки внутрішніх гострих кризових явищ або порушення зовнішньоекономічних зв'язків, стійко реалізовувати розширене відтворення.

Науково-технологічна компонента державної політики щодо економічної безпеки передбачає

імплементацию новітніх технологічних рішень і нарощування технологічного потенціалу, що сприятиме зменшенню економічної залежності країни.

Енергетична компонента детермінує гарантії стабільності постачання енергоносіїв та функціонування критичної інфраструктури. Інформаційна складова має забезпечувати внутрішній та зовнішній взаємобмін даними державних і недержавних структур, що гарантує належне збереження конфіденційності. У той же час, управлінська складова державної політики економічної безпеки включає ефективну реалізацію повного управлінського циклу, спрямованого на раціональне стратегічне планування, оперативне розв'язання проблеми, ідентифікацію перспективних цілей, комунікативну компетентність.

Принципи формування та оцінювання державної політики у сфері економічної безпеки включають:

1) пріоритетність національних інтересів, першочергово – стійке економічне зростання, забезпечення суспільних потреб та захист ресурсів;

2) верховенство права, відповідність національному законодавству та вимогам міжнародних договорів;

3) пріоритетність дотримання прав та свобод людини і громадянина;

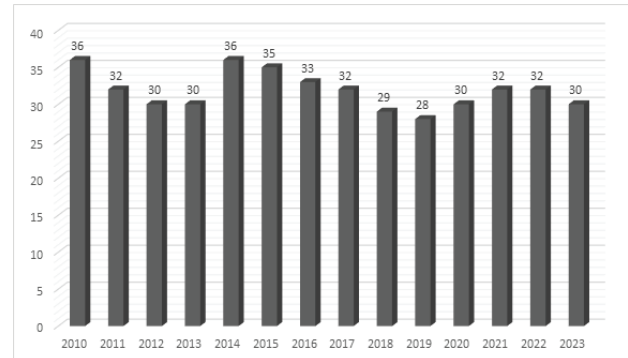
4) своєчасність заходів, їх відповідність реальним і потенційним загрозам щодо захисту економічних інтересів;

5) чітку диференціацію повноважень між державними органами.

Державне управління у сфері економічної безпеки має здійснюватися на основі результатів інтегрального оцінювання та нейромережевого моделювання. Загалом, із метою достовірного оцінювання рівня економічної безпеки використовується цільовий показник – інтегральний індекс економічної безпеки, що вміщує декілька середньозважених субіндексів (зовнішньоекономічна та макроекономічна безпека, виробнича та енергетична, демографічна та соціальна безпека, інвестиційно-інноваційна, продовольча та фінансова безпека) (Waller, 2019). Також, існує рейтинг економічної свободи, де Україна станом на 2024 рік посідала 143 місце зі 165 можливих, що свідчить про її належність до групи економічно невеликих держав.

Інші рейтинги враховують показники внутрішнього валового продукту (ВВП). В умовах кризи та нестабільності особливу

загрозу для економічної безпеки спричиняють тіньова економіка, рівень якої у 2010-2023 роках в Україні перебував у межах 28-36% від рівня ВВП (рис.1).

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки, у % від обсягу офіційного ВВП

Джерело – систематизовано автором на основі (Міністерство економіки України, 2024)

Для порівняння, середнє значення для країн європейської спільноти складає 18%, для США, Канади та Японії – 6%-10% ВВП. При цьому, стабільно високий рівень тіньової економіки зберігається в Україні в кризових умовах повномасштабної війни, що свідчить про необхідність зміни традиційного управлінського та законодавчого інструментарію. Наслідками тіньової економіки є несплата податків, загострення соціальних проблем, деградація трудового ресурсу, пригнічення обігу капіталу, деструкція виробництва, безробіття. У синергії, такі явища чинять деградаційний вплив на економічну безпеку держави.

Державна політика у сфері економічної безпеки в Україні має включати фіскальну консолідацію, монетарну стабілізацію та структурні реформи. Основними векторами залишаються співпраця з Міжнародним валютним фондом для забезпечення макроекономічної стабільності, реформування державних підприємств та приватизація, цифровізація управлінських механізмів для покращення бізнес-клімату, підтримка внутрішнього ринку капіталу для зменшення залежності від зовнішнього фінансування, інтеграція до та глобальних виробничих ланцюгів для інтенсифікації експорту, стимулювання зеленої енергетики та цифрової економіки.

Підвищення ефективності державного управління у досліджуваній сфері можна досягнути через подальшу цифровізацію, розвиток проєктів державно-приватної взаємодії, інтеграцію систем управління на основі даних (data-driven governance). Необхідністю

вбачається, також, стимулювання регіонального розвитку для збалансованості економічного поступу, посилення інституційної спроможності, стимулювання розвитку інноваційних секторів (Гібадулін & Дунаєв, 2023).

У контексті ресурсної незалежності ключовими механізмами необхідно виділити розвиток відновлюваної енергетики, впровадження «зелених» тарифів, стимулювання енергоефективності через державні програми та фінансові інструменти, диверсифікацію джерел постачання. Забезпечення ресурсної незалежності потребує комплексного підходу, що включає технологічну модернізацію, ефективне управління та прискорення реформ у енергетичному секторі, стимулювання інвестиційного процесу.

Аналіз динаміки сфери фінансової безпеки дозволяє визначити ключові пріоритети в галузі, а саме – впровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду і вдосконалення системи гарантування вкладів. Також, необхідно посилити заходи з кібербезпеки у фінансовому секторі, розвивати фінтех-сектор та цифрові фінансові послуги, що вбачається критично важливим фактором підвищення фінансової інклюзії.

Фінтех-сектор, котрий включає мобільні платежі, краудфандинг та інші цифрові фінансові послуги, застосування технологій штучного інтелекту через впровадження роботизованих персональних консультантів, чат-ботів, а також біометрію та цифрову ідентифікацію клієнтів фінансових послуг, що сприяє розширенню доступу до фінансових послуг для населення, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності фінансової системи України на глобальному рівні. Особлива роль належить технологіям управління регуляторними та наглядовими процесами, що

дозволяють підвищити прозорість валютного регулювання, припинити вивезення капіталу та відмивання коштів під виглядом іноземних інвестицій, обмежити функціонування тіньового сектору фінансового ринку.

Можна підсумувати, що основними принципами державної політики в сфері економічної безпеки повинні стати відкритість, прозорість, адаптивність, сумісність з регіональними та глобальними системами управління, можливість оперативної фільтрації заходів в межах розробленого алгоритму управлінського процесу. Моделі прийняття рішень в управлінні економічною безпекою мають будуватись на основі аналізу даних, оптимізації, з урахуванням експертних оцінок та дій контрагентів. Такий підхід дозволить оперативно оцінювати ризики, обирати оптимальні стратегії захисту та прийняття оперативних рішень у кризових ситуаціях.

Висновки.

Стан економічної безпеки держави означає стабільне економічне зростання, стійкість соціальної системи, збереження ресурсних резервів, превентивний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. Державна політика у цій сфері має забезпечувати незалежність центрального банку, ефективне правозастосування та розвиток внутрішніх фінансових ринків. Необхідними вбачаються посилення інституційної спроможності та оптимізація правового забезпечення для залучення інвестицій і захисту національних фінансових інтересів.

Перспективи наукових розробок у даному напрямі вбачаються у формуванні практичних рекомендацій щодо механізмів державного управління у безпековій сфері на тлі глобальної динаміки економічного порядку і впливу інформаційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Акімова, Л. М., Акімов, О. О., Мігус, І. П., Коваль, Я. С., & Дмитренко, В. І. (2021). Improvement of the methodological approach to assessing the impact of public governance on ensuring the economic security of the state. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 4(35), 180-190. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.221969>
- Гібадулін, О. В., & Дунаєв, І. В. (2023). На шляху до сталого промислового відновлення і розвитку України: дослідження регіональних систем у воєнний період. *Державне будівництво*, 2 (34), 105–124. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-09>
- Грибко, О. (2022). Публічне управління та політика: співвідношення теоретичних понять в історичній ретроспективі. *Актуальні проблеми державного управління*, 2 (61), 116–128. <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2022-2-08>
- Коваленко, В. В. (2024). Концептуалізація державної політики щодо економічної безпеки сталого розвитку економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2(85), 347-353. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.52>
- Коваленко, М., & Дунаєв, І. (2023). Складові публічної політики в умовах реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки. *Теорія та практика державного управління*, 1 (76), 7–25. DOI: <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01>
- Лиманюк, А. А. (2024). Система принципів державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави під час воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2(85), 379-385. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.56>

- Міністерство економіки України. (2024). <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
- Якименко, О. Г. (2013). Методичні засади реалізації державної політики у сфері економічної безпеки. *Економіка та держава*, (5), 137-140.
- Bown, C. P. (2024). Trade policy, industrial policy, and the economic security of the European Union. *Peterson Institute for International Economics Working Paper*, 24-2. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4834530>
- Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., & Beketov O. (2024). Impact of Digitalization on International Financial Security in Conditions of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development*, (1). 104-114. <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>
- Heath, J. B. (2019). The new national security challenge to the economic order. *Yale Ij*, 129, 1020.
- Levchenko, V., Boyko, A., Savchenko, T., Bozhenko, V., Humenna, Yu. & Pilin, R. (2019). State Regulation of the Economic Security by Applying the Innovative Approach to its Assessment. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 364-372. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.4-28>
- Quintero Sepúlveda, I., & Zúñiga Collazos, A. (2023). Innovation capabilities, innovation strategies and performance: an empirical analysis in SMEs. *Technology Analysis & Strategic Management*, 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/09537325.2023.2280523>
- Waller, W. T. (2019). Economic security and the state. In *The stratified state* (pp. 153-171). Routledge.
- Xu, X., & Zhang, H. (2024). Analysis of enterprise financial management under the background of digital transformation. *SHS Web of Conferences*, 181. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202418102030>
- Zubko, T., Kovshova, I., Ilchenko, N., Laptieva, V., & Vavdiichyk, I. (2021). Evaluation of innovative activity of enterprises in the conditions of European integration. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3 (13 (111)), 63–73. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235950>

REFERENCES

- Akimova, L. M., Akimov, O. O., Mihus, I. P., Koval, Ya. S., & Dmytrenko, V. I. (2021). Improvement of the methodological approach to assessing the impact of public governance on ensuring the economic security of the state. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 4(35), 180-190. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.221969>
- Bown, C. P. (2024). Trade policy, industrial policy, and the economic security of the European Union. *Peterson Institute for International Economics Working Paper*, 24-2. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4834530>
- Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., & Beketov O. (2024). Impact of Digitalization on International Financial Security in Conditions of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development*, (1). 104-114. <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>
- Heath, J. B. (2019). The new national security challenge to the economic order. *Yale Ij*, 129, 1020.
- Hibadullin, O. V., & Dunaiev, I. V. (2023). Na shliakhu do staloho promysloвого vidnovlennia i rozvytku Ukrainy: doslidzhennia rehionalnykh system u voiennyi period [On the way to sustainable industrial recovery and development of Ukraine: research on regional systems during the war period]. *Derzhavne budivnytstvo – State Construction*, 2 (34), 105–124. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-09>
- Hrybko, O. (2022). Publichne upravlinnia ta polityka: spivvidnoshennia teoretychnykh poniat v istorychnii retrospektyvi [Public administration and politics: the correlation of theoretical concepts in historical retrospect]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Current problems of state administration*, 2 (61), 116–128. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2022-2-08>
- Kovalenko, M., & Dunaiev, I. (2023). Skladovi publichnoi polityky v umovakh realizatsii mobilizatsiinoi modeli rozvytku ekonomiky [Components of public policy in the context of the implementation of the mobilization model of economic development]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 1 (76), 7–25. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01>
- Kovalenko, V. V. (2024). Kontseptualizatsiia derzhavnoi polityky shchodo ekonomichnoi bezpeky staloho rozvytku ekonomiky [Conceptualization of state policy on economic security of sustainable economic development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Law*, 2(85), 347-353. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.52>
- Levchenko, V., Boyko, A., Savchenko, T., Bozhenko, V., Humenna, Yu. & Pilin, R. (2019). State Regulation of the Economic Security by Applying the Innovative Approach to its Assessment. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 364-372. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.4-28>
- Lymaniuk, A. A. (2024). Systema pryntsyviv derzhavnoi polityky u sferi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy pid chas voiennoho stanu [System of principles of public policy in the sphere of ensuring the economic security of the state during martial law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Law*, 2(85), 379-385. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.56>
- Ministry of Economy of Ukraine. (2024). <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
- Quintero Sepúlveda, I., & Zúñiga Collazos, A. (2023). Innovation capabilities, innovation strategies and performance: an empirical analysis in SMEs. *Technology Analysis & Strategic Management*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/09537325.2023.2280523>
- Waller, W. T. (2019). Economic security and the state. In *The stratified state* (pp. 153-171). Routledge.
- Xu, X., & Zhang, H. (2024). Analysis of enterprise financial management under the background of digital transformation. *SHS Web of Conferences*, 181. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202418102030>
- Yakymenko, O. H. (2013). Metodichni zasady realizatsii derzhavnoi polityky u sferi ekonomichnoi bezpeky [Methodological principles of implementing state policy in the sphere of economic security]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, (5), 137-140.
- Zubko, T., Kovshova, I., Ilchenko, N., Laptieva, V., & Vavdiichyk, I. (2021). Evaluation of innovative activity of enterprises in the conditions of European integration. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3 (13 (111)), 63–73. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235950>